

χρυσός

χρυσός, -ή, -ό, επίθ. [<μσν. χρυσός <αρχ. χρυσούς, κατά τα επίθ. σε -ός], χρυσός. **1.** που έχει πολύ καλούς τρόπους, πολύ καλό χαρακτήρα και ήθος, που έχει πολύ καλά αισθήματα, πολύ καλή καρδιά: «μ' αρέσει να κάνω παρέα μαζί του, γιατί είναι χρυσό παλικάρι || είναι πολύ τυχερός, γιατί παντρεύτηκε μια πολύ χρυσή γυναίκα». **2α.** το αρσ. ως ουσ. **ο χρυσός**, το χρυσάφι: «ο χρυσός είναι το πιο ακριβό μέταλλο». **β.** οτιδήποτε θεωρούμε εξαιρετικά πολύτιμο: «είμαι πολύ τυχερός, γιατί έχω ένα φίλο που είναι σκέτος χρυσός || οι συμβουλές του ήταν χρυσός για μένα». **3.** το ουδ. ως ουσ. **το χρυσό**, το χρυσό μέταλλο: «ο πρώτος Έλληνας αθλητής που πήρε το χρυσό στην άρση βαρών ήταν ο Πύρρος Δήμας». (Ακολουθούν 53 φρ.).

- Αλωνάρη με τ' αλώνια και με τα χρυσά πεπόνια, βλ. λ. [Αλωνάρης](#).
- βάζω το χρυσό δοντάκι ή βάζω χρυσό δοντάκι, βλ. λ. [δοντάκι](#).
- βγάζω το χρυσό δοντάκι ή βγάζω χρυσό δοντάκι.
- βρε καλέ μου, βρε χρυσέ μου! βλ. λ. [καλός](#).
- βρήκε την κότα που (του) γεννάει τα χρυσά (τ') αβγά ή βρήκε την κότα που (του) κάνει τα χρυσά (τ') αβγά, βλ. λ. [κότα](#).
- γράφω με χρυσά γράμματα, βλ. λ. [γράμμα](#).
- είναι το χρυσό πάπλωμα (κάποιος για κάποιον), βλ. λ. [πάπλωμα](#).
- είναι χρυσή καρδιά, βλ. λ. [καρδιά](#).
- είναι χρυσό ψαλίδι, βλ. λ. [ψαλίδι](#).
- έχει χρυσή καρδιά, βλ. λ. [καρδιά](#).
- ζει σε χρυσό κλουβί, βλ. λ. [κλουβί](#).
- ζω ζωή χρυσή, βλ. λ. [ζωή](#).
- ζωή χρυσή, βλ. λ. [ζωή](#).
- η σιωπή είναι χρυσός, βλ. λ. [σιωπή](#).
- θα μας κάνει το χρυσό αβγό ή θα μας κάνει το χρυσό τ' αβγό, βλ. λ. [αβγό](#).
- θα τρώμε με χρυσά κουτάλια, βλ. λ. [κουτάλι](#).
- κάθεται σε χρυσό θρόνο, βλ. λ. [θρόνος](#).
- κάνω ζωή χρυσή, βλ. λ. [ζωή](#).
- κάνω χρυσή δουλειά ή κάνω χρυσές δουλειές, βλ. λ. [δουλειά](#).
- μακαρόνια με τα χρυσά πιρόνια, βλ. λ. [πιρούνι](#).
- μαύρος χρυσός, το πετρέλαιο: «πολλοί πόλεμοι έχουν γίνει μέχρι τώρα για το μαύρο χρυσό».
- ο λόγος είναι αργυρός, μα η σιωπή χρυσός, βλ. λ. [σιωπή](#).

- ο χρυσός κι αν ξεφλουδίζεται, πάλι χρυσάφι μένει, το ήθος, η ευγένεια του χαρακτήρα, τα ευγενικά αισθήματα του ανθρώπου, δε χάνονται με τις ατυχίες της ζωής, τη δυστυχία ή τη φτώχεια: «παρ' όλες τις κατραπακιές που έφαγε απ' τη μοίρα του, διατηρεί την αρχοντιά και την ευγένειά του, γιατί ο χρυσός κι αν ξεφλουδίζεται, πάλι χρυσάφι μένει». Συνών. ο βασιλικός κι αν μαραθεί, τη μυρωδιά την έχει / η λίρα και μέσα στα σκατά να πέσει, πάλι λίρα είναι·

- όλοι με τα χρυσά βελούδα, ποιος θα βόσκει τα γαϊδούρια; βλ. λ. [γαϊδούρι](#)·

- ό,τι γυαλίζει, δεν είναι χρυσός, βλ. φρ. ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός·

- ό,τι λάμπει, δεν είναι χρυσός, **α.** (για πρόσωπα) η εξωτερική ομορφιά δεν κρύβει πάντα και καλά αισθήματα: «τόσο όμορφο παιδί και να έχει τέτοια κακία! -Ό,τι λάμπει, δεν είναι χρυσός». **β.** (για πράγματα) η επιφανειακή λάμψη δε σημαίνει πως έχει και αντίκρισμα: «έλεγγε τ' αυτοκίνητο σ' ένα μηχανικό και μην επαναπαύεσαι που έχει μοντέρνα γραμμή, γιατί ό,τι λάμπει, δεν είναι χρυσός». (Λαϊκό τραγούδι: **ό,τι λάμπει, δεν είναι χρυσός** κι ό,τι βλέπεις μπορεί να 'ν' αλλιώς)·

- παίρνω το χρυσό δοντάκι ή παίρνω χρυσό δοντάκι, βλ. λ. [δοντάκι](#)·

- περνώ ζωή χρυσή, βλ. λ. [ζωή](#)·

- πήρε τη χρυσή δόση, (στη γλώσσα των ναρκωτικών) βλ. λ. [δόση](#)·

- σέρνει ο λαγός το λέοντα με το χρυσό το ράμμα, βλ. λ. ράμμα·

- τα χρυσά δάχτυλα, βλ. λ. δάχτυλο·

- τα χρυσά πόδια, βλ. λ. πόδι·

- τα χρυσά χέρια, βλ. λ. [χέρι](#)·

- το πλήρωσα χρυσό, (για πράγματα) μου κόστισε πολύ ακριβά η αγορά ή η κατασκευή του: «πήρα στη γυναίκα μου ένα δαχτυλίδι για τη γιορτή της και το πλήρωσα χρυσό || έχτισα ένα σπιτάκι στην εξοχή και το πλήρωσα χρυσό»·

- το χρυσό γκολ, βλ. λ. [γκολ](#)·

- τον έκανα χρυσό, τον θερμοπαρακάλεσα, τον ικέτευσα: «τον έκανα χρυσό μέχρι ν' αποσύρει τη μήνυση || τον έκανα χρυσό να με βοηθήσει, αλλά αυτός επέμενε στην αρχική του άρνηση»·

- τον πλήρωσα χρυσό, (για πρόσωπα) μου κόστισε πολύ ακριβά η υπηρεσία που μου προσέφερε: «βρήκα έναν πολύ καλό δικηγόρο να με υπερασπίσει στη δίκη, αλλά τον πλήρωσα χρυσό»·

- τρώει με χρυσά κουτάλια, βλ. λ. [κουτάλι](#)·

- χαράζω με χρυσά γράμματα, βλ. λ. [γράμμα](#)·

- χρυσέ μου! **α.** προσφώνηση λατρείας από γυναίκα σε άντρα: «τι φαγητό θέλεις να σου μαγειρέψω το μεσημέρι, χρυσέ μου!». **β.** λέγεται και με ειρωνική διάθεση: «τι λες, χρυσέ μου, που δε θα βγω έξω με τις φιλενάδες μου!»·

- χρυσή αλλαγή, βλ. λ. αλλαγή·

- χρυσή εποχή, βλ. λ. εποχή·

- χρυσή ευκαιρία, βλ. λ. ευκαιρία·

- χρυσή μου! **α.** προσφώνηση λατρείας από άντρα σε γυναίκα, αλλά και από γυναίκα σε γυναίκα: «γιατί, χρυσή μου, δεν έχεις κέφια! || θα 'ρθεις, χρυσή μου, να πιούμε ένα καφεδάκι!». **β.** λέγεται και με ειρωνική διάθεση: «τι λες, χρυσή μου, που δε θα βγω έξω με τους φίλους μου! || τι λες, χρυσή μου, που θα σου δώσω να φορέσεις τη γούνα μου!». Συνοδεύεται συνήθως από μίμηση της γυναικείας φωνής από τον άντρα και ταυτόχρονο χάδι στο σαγόνι ή ελαφρό τσίμπημα στο μάγουλό του συνομιλητή του.

- χρυσή τύχη, βλ. λ. τύχη.

- χρυσή φωνή, βλ. λ. φωνή.

- χρυσό βραχιόλι, βλ. λ. βραχιόλι.

- χρυσό λαρύγγι, βλ. λ. λαρύγγι.

- χρυσό μου! **α.** προσφώνηση λατρείας από γυναίκα σε άντρα, αλλά και από άντρα σε γυναίκα: «θέλεις να σου φέρω τίποτα, χρυσό μου!». **β.** λέγεται και με ειρωνική διάθεση: «έτσι σ' έμαθαν να λες, χρυσό μου!».

- χρυσοί γάμοι, βλ. λ. γάμος.

- χρυσός άνθρωπος, βλ. λ. άνθρωπος.

- χρυσός δίσκος, βλ. λ. [δίσκος](#).

- χρυσός Ολυμπιονίκης, αθλητής που σε Ολυμπιακούς αγώνες κατέκτησε το χρυσό μετάλλιο: «ο Πύρρος Δήμας είναι χρυσός Ολυμπιονίκης || η Βούλα Πατουλίδου υπήρξε χρυσή Ολυμπιονίκης || πολλοί αθλητές μας υπήρξαν χρυσοί Ολυμπιονίκες στην Ολυμπιάδα του 2004 στην Αθήνα».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας